

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Кафедра соціально-гуманітарних і правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми
Мудрак Р.П. Мудрак Р.П.
« 31 » / *серпень* 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»

Освітній ступінь: третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: ОНП Економіка
Факультет: Економіки і підприємництва

Умань – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки» для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-наукової програми «Економіка». Умань: Уманський НУС, 2020. 22 с.

Розробник доктор філософських наук, професор кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін Ямчук П.М. Ямчук П.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін. Протокол № 1 від 25 серпня 2020 року.

Завідувач кафедри, доцент Машковська Л.В. Машковська Л.В.
«25» серпня 2020 року

Схвалено методичною комісією факультету економіки і підприємництва
Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Голова методичної комісії факультету економіки і підприємництва
Смолій Л. В. (Смолій Л. В.)
«31» 08 2020 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова
Модулів – 1	Спеціальність: 051 Економіка	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,9 год.; самостійної роботи – 5,1 год.	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		28 год.
		Індивідуальні заняття
		-
		Самостійна робота
		76 год.
Вид контролю:		
екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування комплексу теоретичних знань з питань філософії науки з'ясування основних стратегій наукового дослідження і історичних підстав формування наукового знання.

Завдання:

- розвиток у аспірантів здатності осмислення актуальних проблема філософія науки як сучасної світової традиції філософського осмислення природи науки;

- формування науково-методологічного світогляду на основі знання особливостей сучасної науки;

- вдосконалення навичок наукового осмислення дійсності.

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Фахові компетентності:

- здатність формувати системний креативний світогляд дослідника на основі розуміння філософських засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку науки в умовах глобалізації;

- здатність, на основі структурно цілісного усвідомлення та творчо критичного осмислення основних наукових напрямів світової економічної теорії, застосовувати їх фундаментальні методологічні засади, теоретико-концептуальні основи, науково-дослідний апарат для формування концепцій розвитку сучасних економічних систем;

- здатність володіти теоретико-методологічним базисом економіки знань, уміти забезпечувати продуктивний зв'язок наукової та виробничої сфери.

Програмними результатами вивчення дисципліни є:

- демонструвати системний креативний науковий світогляд дослідника, розуміння філософських засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку науки в умовах глобалізації;

- застосовувати теоретико-концептуальні основи, фундаментальні методологічні засади, науково-дослідний апарат основних наукових напрямів світової економічної теорії для самостійного формування концепцій сучасних економічних систем;

- володіти теоретико-методологічним базисом економіки знань та забезпечувати продуктивний зв'язок наукової та виробничої сфери.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ І РОЛЬ В СИСТЕМІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Тема 1. Філософія науки як частина філософії. Статус філософії науки в структурі філософії.

Філософія об'єктивності і проблематика філософії науки. Проектне відношення філософії до виникає науки. Атомізм, платонізм, аристотелізм.

Філософія суб'єктивності: дослідження умов можливості наукового знання. Філософія експериментального природознавства і індуктивна методологія науки Ф. Бекона. Cogito P. Декарта як першооснова філософії як мудрості.

Скептична філософія науки Д. Юма. І. Кант про умови можливості математики і теоретичного природознавства; про синтез метафізики, математики та досвіду як умови можливості формування фізики як науки у власному розумінні.

Філософія інтерсуб'єктивності; родова сутність людини, практика, мова, культура, історія як інтерсуб'єктивності контексти дослідження наукового пізнання.

Тема 2. Філософія науки: проблеми взаємовідносин.

Концепції історіографії науки. Постпозитівізм про роль історії науки.

Оцінка тези: філософія науки без історії науки безпредметна, а історія науки без філософії науки неконцептуальний.

Опозиція кумулятивізму і антикумулятивізму в історіографії науки.

Історія науки і її раціональні реконструкції. Раціональна реконструкція як ключ до розуміння реальної історії науки.

Концепція нормальної науки. Нормальна наука як рішення головоломок.

Пріоритет парадигм. Аномалії і виникнення наукових відкриттів в історії науки.

Криза і виникнення наукових теорій.

Революції як зміна погляду на світ. Прогрес, який містять революції в історії науки. Парадигми і структура наукового співтовариства. Парадигми як набори приписів для наукової групи. Парадигми як загальновизнані зразки. Неявне знання і інтуїція. Зразки, несумірність і революції.

Традиції, стиль мислення і творчість. Нові методологічні ідеї і зміна стилів мислення.

Наукові революції як корінні перетворення основних наукових понять.

Різноманіття і багатосторонність наукових революцій.

Наступність у розвитку знання і проблема співвідношення наукових теорій один з другом. Взаємозв'язок наукових і технічних революцій. Диференціація та інтеграція в науці. Нерівномірність розвитку різних наукових областей і дисциплін в історії науки.

Тема 3. Світоглядні контексти науки. метафізичний і антиметафізичні дискурси в історії і філософії науки.

Світоглядні контексти реальної історії науки, їх вплив на наукове мислення і наукову практику.

Метафізика реальності і метафізика раціональності. Їх статус в практиці наукового дослідження. Додаткові типи метафізики як необхідні передумови наукового пізнання. Раціональність і реальність як конститутивні теми філософії науки.

Позитивізм як програма елімінації метафізичних смислів з філософії і наукового пізнання. Її проблеми.

Історична еволюція позитивізму як переосмислення установок програми в світлі фактів історії науки і як реакція на критику. Емпіризм, феноменалізм і логіцизм неопозитивізму. Логічний позитивізм про філософію як логічному аналізу мови науки. Логічний позитивізм про принцип верифікації і його функціях в науковому пізнанні.

Постпозитивізм і зміна його ставлення до метафізичним сенсів.

Реалізм і мета науки. Поняття емпіричного реалізму. Різниця позитивних підстав теорії (джастифікаціонізма) і критичних підстав теорії (критичний раціоналізм). Пояснення як мета науки.

Тема 4. Онтологія науки. Опозиція наукового реалізму і інструменталізму в історії і філософії науки.

Онтологія буденного і наукового пізнання. Специфіка об'єктів мови науки, об'єктів теоретичного та емпіричного рівнів наукового знання, об'єктів аналітичних і синтетичних висловлювань.

Наукове пізнання як виробництво обґрунтованого знання про предметах нашого досвіду. Проблема реальності предметів нашого досвіду. Проблема реальності предметів наукового знання. Об'єкти теорії і предмети спостереження, вимірювання і експерименту: проблема їх реальності. Опозиція наукового реалізму і інструменталізму, їх об'єктивна оцінка.

Роль наукової картини світу, філософських категорій і принципів, уявлень здорового глузду в дослідницькому процесі соціально-гуманітарних наук.

Різниця часу як параметра фізичних подій і часу як загального; його умови і заходи становлення людського буття, здійснення життя. Наукова картина світу як онтологія філософії мови та мови науки.

Змістовий модуль 2. ФІЛОСОФІЯ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВИХ УНІВЕРСАЛІЙ, ЕПІСТЕМОЛОГІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДІЙСНОСТІ

Тема 5. Епістемологічна проблематика науки. Наукове знання як диференційована цілісність, проблеми його істинності й обґрунтованості.

Співвідношення епістемології та філософії мови в аналізі наукового знання. Мова як система правил, яка з'єднує символи і факти за допомогою функції значення символів.

Наука як впорядкована система синтетичних тверджень, що інформує особистість про закони буття матеріального світу.

Теми наукового знання, наукової істини і її обґрунтування. Проблеми істинності і раціональності в соціальних і гуманітарних науках.

Раціональне, об'єктивне, істинне в соціальних і гуманітарних науках.

Класична і посткласична концепції істини в соціальних і гуманітарних науках. Проблема істини в світлі практичного застосування соціальних і гуманітарних наук. Плюралізм і соціологічне вимога відсутності монополії на істину.

Релятивізм, психологізм, історизм в соціальних і гуманітарних науках і проблема істини.

Проблема істини в науковому пізнанні. Епістемологічні критерії науковості.

Верифікаціонізм. Фальсифікаціонізм. Естетичні критерії вибору теорій.

Аргументи за реалізм здорового глузду і проти теорії пізнання здорового глузду. Критика теорії пізнання, заснованої на здоровому глузді. Нарис еволюційної епістемології. Контекстуальна зумовленість всякого знання світоглядними смислами. Істина і правдоподібність як цілі наукового дослідження. Проект епістемології без суб'єкта знання. Епістемологія і третій світ. Біологічний підхід до третього світу. Об'єктивність і автономія третього світу. Причинні відносини трьох світів. Об'єктивність третього світу і його обумовленість діяльністю людини.

Обґрунтування знання про предметах нашого досвіду як тема наукової раціональності. Поняття наукової раціональності, її історичні типи. А. Пуанкаре про природу наукової гіпотези, її ролі в посткласичному типі наукової раціональності. Оцінка тези про те, що раціональність є однією з багатьох традицій, а не стандарт, з яким повинні узгоджуватися всі традиції.

Тема 6. Наукове пізнання. Природа цінностей. Оцінки і цінності, ідеали і норми науки. Їх зміни в історії науки.

Ідеали і норми вивчення та їх соціокультурна визначеність. Система ідеалів і норм як схема методу діяльності. Методологічні функції «предпосилочних знань» і регулятивних принципів в науці. Явні і неявні ціннісні передумови як наслідку комунікативності СГН. Оціночні судження в науці і необхідність «ціннісної нейтральності» в соціальному дослідженні. Оцінки і цінності, ідеали і норми наукового дослідження.

Функціонування оцінок і цінностей, ідеалів і норм дослідження в соціальних і гуманітарних науках. Позанаукові критерії (принципи краси і простоти) і їх роль в соціально-гуманітарному пізнанні. Принципи логіки розвитку індивідууму, соціуму, держави в економічних науках, їх аксіологічне обґрунтування. Осмислення принципів соціального спілкування в науках про людину, суспільство та культуру: методологічні висновки в контексті реалій глобалізованого інформаційного суспільства ХХІ століття. Народження знання в процесі взаємодії індивідів, що оприявнюють свої пріоритети в системі соціально-гуманітарних та соціально-економічних комунікацій. Повсякчасно-дієвий обмін науковими здобутками вчених як необхідна умова творення новітнього соціально-гуманітарного знання. і вираз соціокультурної природи наукового пізнання.

Наукові конвенції як необхідність і наслідок комунікативної природи пізнання. Моральна відповідальність вченого за введення конвенцій. Індоктринація – впровадження, поширення та «навіювання» будь-якої доктрини як один з наслідків комунікативності науки. Аксіологічна специфіка сцієнтизму і антисцієнтизму

Тема 7. Методологія наукового пізнання і історія науки.

Поняття методології науки. Проблеми побудови теорії наукового методу. Чому методологічні рішення необхідні? Натуралістичне розуміння методології науки. Дескриптивна методологія науки. Конвенціональне розуміння методології науки. Методологічні правила як конвенції. Нормативна методологія науки. Індуктивізм і дедуктивізм як версії методології науки. Проблема індукції і проблема демаркації і їх місце в проблематиці методології науки

Опозиція монізму і плюралізму в методології науки. Редукціонізм методологічної програми Р. Декарта і антиредукціонізм методологічної програми Г. Башляра. Плюралістична методологія науки, її підстави і проблеми. Неопозитивізм і постпозитивізм як програми постановки, аналізу і вирішення філософсько-методологічних проблем науки. Критичне порівняння методологічних концепцій: реальна історія як пробний камінь її раціональних реконструкцій. Методологія історіографічних дослідницьких програм в науці.

Реальна історія в різного ступеня підтверджує свої раціональні реконструкції. Проти апріорістського і антитеоретичного підходів до методології науки. Фальсифікація і методологія науково-дослідних програм, прогресивний і регресивний способи пізнання наукової проблеми. Негативна евристика: «тверде ядро» програми. Позитивна евристика: конструкція «захисного пояса» і відносна автономія теоретичної науки.

Оцінка тези про те, що суворе дотримання правил наукової раціональності затримало б прогрес науки. Оцінка тези про нездатність філософії описати науку в цілому, сформулювати метод відділення наукових праць від ненаукових сутностей, таких, як міфи. Наукова картина світу як форма систематизації знання, як наукова дослідницька програма. Філософські ідеї як евристика наукового пошуку. Проблема індукції. Усунення психологізму.

Дедуктивна перевірка теорій, досвід як метод науки. Спростовуваність як критерій демаркації. Проблема «емпіричного базису» науки. Об'єктивність наукового знання. Типи наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні критерії їх розрізнення. Структура емпіричного знання. Дані спостереження як тип емпіричного знання. Емпіричні залежності і емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичної визначеності факту. Структури теоретичного знання. Первинні теоретичні моделі і закони.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього			
		Л	С	С.Р.
Змістовий модуль 1. Філософія науки та її місце і роль в системі пізнавальної діяльності людини				
Тема 1. Філософія науки як частина філософії. Статус філософії науки в структурі філософії.	16	2	4	10
Тема 2. Філософія науки: проблеми взаємовідносин.	16	2	4	10
Тема 3. Світоглядні контексти науки. метафізичний і антиметафізичні дискурси в історії і філософії науки	16	2	4	10
Тема 4. Онтологія науки. Опозиція наукового реалізму і інструменталізму в історії і філософії науки.	20	2	4	14
РАЗОМ	68	8	16	44
Змістовий модуль 2. Філософія науки в контексті вивчення ціннісно-сміслової епістемології та методології наукового пізнання об'єктів дійсності				
Тема 5. Епістемологічна проблематика науки. Наукове знання як диференційована цілісність, проблеми його істинності й обґрунтованості	16	2	4	10
Тема 6. Наукове пізнання. Природа цінностей. Оцінки і цінності, ідеали і норми науки. Їх зміни в історії науки.	18	3	4	11
Тема 7 Методологія наукового пізнання і історія науки.	18	3	4	11
РАЗОМ	52	8	12	32
ВСЬОГО ГОДИН	120	16	28	76

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Філософія науки як частина філософії. Статус філософії науки в структурі філософії.	4
2.	Тема 2 Філософія науки: проблеми взаємовідносин.	4
3.	Тема 3. Світоглядні контексти науки. метафізичний і антиметафізичні дискурси в історії і філософії науки	4
4.	Тема 4. Онтологія науки. Опозиція наукового реалізму і інструменталізму в історії і філософії науки.	4
5.	Тема 5. Епістемологічна проблематика науки. Наукове знання як диференційована цілісність, проблеми його істинності й обґрунтованості	4
6.	Тема 6. Наукове пізнання. Природа цінностей. Оцінки і цінності, ідеали і норми науки. Їх зміни в історії науки.	4
7.	Тема 7 Методологія наукового пізнання і історія науки.	4
Всього		28

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1.Скептична філософія науки Д. Юма. І. Кант про умови можливості математики і теоретичного природознавства; про синтез метафізики, математики та досвіду як умови можливості формування фізики як науки у власному розумінні. Філософія інтерсуб'єктивності; родова сутність людини, практика, мова, культура, історія як інтерсуб'єктивності контексти дослідження наукового пізнання.	10
2.	Тема 2.Революції як зміна погляду на світ. Прогрес, який несуть революції в історії науки. Парадигми і структура наукового співтовариства. Парадигми як набори приписів для наукової групи. Парадигми як загально визнані зразки. Неявне знання і інтуїція. Зразки, несумірність і революції. Традиції, стиль мислення і творчість. Нові методологічні ідеї і зміна стилів мислення. Наукові революції як корінні перетворення основних наукових понять. Різноманіття і багатосторонність наукових революцій. Наступність у розвитку знання і проблема співвідношення наукових теорій один з другом. Взаємозв'язок наукових і технічних революцій. Диференціація та інтеграція в науці. Нерівномірність розвитку різних наукових областей і дисциплін в історії науки.	10
3.	Тема 3.Позитивізм як програма елімінації метафізичних смислів з філософії і наукового пізнання. Її проблеми. Історична еволюція позитивізму як переосмислення установок програмив світлі фактів історії науки і як реакція на критику. Емпіризм, феноменалізм і логіцизм неопозитивізму. Логічний позитивізм про філософію як логічному аналізу мови науки. Логічний позитивізм про принцип верифікації і його функціях в науковому пізнанні. Постпозитивізм і зміна його ставлення до метафізичним сенсів. Реалізм і мета науки. Поняття емпіричного реалізму. Пояснення як мета науки.	10
4.	Тема 4.Наукова феноменологія як універсум пізнання картини світу. Роль наукової картини світу, філософських категорій і принципів, уявлень здорового глузду в дослідницькому процесі соціально-гуманітарних наук. Ціннісно-сміслові відмінності категорій часу як параметра фізичних подій і часу як загального; його умови і заходи становлення людського буття, здійснення життя. Наукова картина світу як онтологія мови науки.	14
5.	Тема 5.Аргументи за реалізм здорового глузду і проти теорії пізнання здорового глузду. Критика теорії пізнання, заснованої на здоровому глузді. Нарис еволюційної епістемології. Контекстуальна зумовленість всякого знання світоглядними смислами. Істина і правдоподібність як цілі наукового дослідження. Проект епістемології без суб'єкта знання. Епістемологія і третій світ. Біологічний підхід до третього світу. Об'єктивність і автономія	10

	<p>третього світу. Причинні відносини трьох світів. Об'єктивність третього світу і його обумовленість діяльністю людини.</p> <p>Обґрунтування знання про предметах нашого досвіду як тема наукової раціональності. Поняття наукової раціональності, її історичні типи. А. Пуанкаре про природу наукової гіпотези, її ролі в посткласичному типі наукової раціональності. Оцінка тези про те, що раціональність є однією з багатьох традицій, а не стандарт, з яким повинні узгоджуватися всі традиції.</p>	
6.	<p>Тема 6. Народження знання в процесі взаємодії індивідів, що спілкуються в соціальних мережах. Комунікативність (спілкування вчених) як необхідна передумова створення нового соціально-гуманітарного знання і репрезентація соціокультурної природи наукового пізнання.</p> <p>Наукові конвенції як необхідність і наслідок комунікативної природи пізнання. Моральна відповідальність вченого за введення конвенцій. Індоктринація - впровадження, поширення та «навіювання» будь-якої доктрини як один з наслідків комунікативності науки. Аксиологічна специфіка сцієнтизму і антисцієнтизму</p>	11
7.	<p>Тема 7. Дедуктивна перевірка теорій, досвід як метод науки. Спростовуваність як критерій демаркації. Проблема «емпіричного базису» науки. Об'єктивність наукового знання. Типи наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні критерії їх розрізнення.</p> <p>Структура емпіричного знання. Дані спостереження як тип емпіричного знання. Емпіричні залежності і емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичної визначеності факту. Структури теоретичного знання. Первинні теоретичні моделі і закони.</p>	11
Всього		76

Виконання самостійної роботи передбачає також написання рефератів, повідомлень есе на задану тему.

Реферат має такий зміст:

Вступ

Простий план по темі

Висновки

Список використаної літератури (зразок оформлення за адресою <http://library.lp.edu.ua/yak-oformyty-spysok-literatury>)

Виконується у вигляді друкованого тексту на папері формату А-4 обсягом від 10 до 12 сторінок. Шрифт: Times New Roman. Розмір шрифту – 14, звичайний. Вирівнювання тексту – по-ширині без пропусків і скорочень. Абзацний відступ – 10 мм. Міжрядковий інтервал – 1,5. Поля сторінки: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм. Реферат починається із титульної сторінки за встановленою формою (додаток А)

Повідомлення

Повідомлення – це актуальна економічна інформація мікро-, мезо-, макро-, мегаекономічного рівня, яка має навчально-пізнавальний характер. Повідомлення має наступний зміст:

Вступ

Повідомлення

Список використаної літератури (зразок оформлення за адресою <http://library.lp.edu.ua/yak-oformyty-spysok-literatury>)

Виконується у вигляді друкованого тексту на папері формату А-4 обсягом від 4 до 6 сторінок. Шрифт: Times New Roman. Розмір шрифту – 14, звичайний. Вирівнювання тексту – по-ширині без пропусків і скорочень. Абзацний відступ – 10 мм. Міжрядковий інтервал – 1,5. Поля сторінки: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм. Повідомлення починається із титульної сторінки за встановленою формою (додаток А).

Есе

Есе – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання, і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми. На відміну від реферату, який адресується будь-якому слухачеві, есе – це ближче до репліки, що адресується підготовленому слухачу. Тобто людині чи групі людей, які вже мають уяву, про що йде мова. Власне, така «адресність» дозволяє автору есе зосередити увагу на розкритті нового змісту, а не нагромаджувати різними службовими деталями викладення матеріалу в письмовому форматі.

Інструкція із підготовки есе:

1. Оберіть тему твору. Вона повинна бути актуальною і мати практичну значимість для економічної науки. Перед тим, як приступити до написання есе, його тему необхідно узгодити із Вашим науковим керівником (викладачем).

2. Продумайте приблизний план роботи. Як правило, есе складається з короткого вступу, де розкривається сутність теми; основної частини, в якій викладаються думки вчених, чиновників, керівників підприємств, менеджерів, аналітиків тощо стосовно об'єкту дослідження; ставлення автора роботи до цих думок, а також висновки по темі проведеного дослідження. На останній сторінці есе вказуються використані літературні джерела.

3. Підберіть літературу для написання есе. Це можуть бути навчальні посібники з економіки, праці вчених з проблематики дослідження, періодичні друковані та інтернет-видання, різні економічні огляди.

4. Відберіть необхідний матеріал. Різні точки зору експертів на обрану тему випишіть на папір і відзначте порядок використання висловлювань в роботі.

5. Приступайте до оформлення. Не просто цитуйте висловлювання експертів, а викладайте свою думку на кожне з них. Не забудьте оформити висновки за результатами дослідження.

6. Перевірте, щоб вся використовувана література була актуальна в даний час. Навчальні посібники повинні бути не старші 8-10 років, періодичні видання - не старші 3-5 років (зразок оформлення списку літератури за адресою <http://library.lp.edu.ua/yak-oformyty-spysok-literatury>).

7. При написанні есе не слід використовувати багато літератури, щоб робота не вийшла дуже великою і переобтяженою непотрібною інформацією. **Найбільшою цінністю есе є власні думки та висновки аспіранта по темі дослідження.**

Есе виконується у вигляді друкованого тексту на папері формату А-4 обсягом від 20 до 30 сторінок. Шрифт: TimesNewRoman. Розмір шрифту – 14, звичайний. Вирівнювання тексту – по-ширині без пропусків і скорочень. Абзацний відступ – 10 мм. Міжрядковий інтервал – 1,5. Поля сторінки: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм. Есе починається із титульної сторінки за встановленою формою (додаток А).

7. Методи навчання

У рамках вивчення дисципліни передбачаються такі види занять:

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійна робота.

Консультування студентів, приймання рефератів, ліквідація невідпрацьованих занять будуть проводитися у відповідні дні відповідно до затвердженого деканатом графіку індивідуальної роботи викладача із докторантами.

8. Методи контролю

В основу рейтингового оцінювання знань аспіранта закладена 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати аспірант за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) аспірант може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) аспірант може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

ДО ІСПИТУ ДОПУСКАЄТЬСЯ ДОКТОРАНТ, ЯКИЙ НАБРАВ НЕ МЕНШЕ 35 БАЛІВ!

Поточний контроль.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

- відповідь на питання семінарського заняття оцінюється за стандартною шкалою, але лише у межах позитивних оцінок: «відмінно» – 3 бали; «добре» – 2 бали; «задовільно» – 1 бал;

- підготовка реферату, есе – 1 бал, повідомлення – 0,5 бала;

- два тестових контролі (по 50 тестових завдань) по 1 модульному контролю можна набрати бали відповідно до кількості (%) правильних відповідей: $\geq 90\%$ правильних відповідей – 11 балів; 75-89% – 9 балів; 60-74% – 7 балів; 50-59% – 5 балів; $\leq 49\%$ - 0 балів. По 2 модульному контролю можна набрати бали; відповідно до кількості (%) правильних відповідей: $\geq 90\%$ – 10 балів; 75-89% - 8 балів; 60-74% - 6 балів; 50-59% - 4 бали; $\leq 49\%$ - 0 балів;

Шкала за 5-бальною системою:	
Відмінно	зразкове знання теоретико-методичної частини обговорюваного питання із наведенням фактичних прикладів, посилань на праці авторитетних фахівців із тематики питання, правильні відповіді на додаткові питання (ті, що винесені на самостійне опрацювання по матеріалах теми)
Добре	зразкове знання теоретико-методичної частини обговорюваного питання без наведення фактичних прикладів, без посилань на праці авторитетних фахівців із тематики питання, відповіді на додаткові питання із незначними недоліками (ті, що винесені на самостійне опрацювання по матеріалах теми)
Задовільно	посереднє знання теоретико-методичної частини обговорюваного питання (незначні помилки у формулюванні категорій, визначень), без правильних відповідей на додаткові питання (ті, що винесені на самостійне опрацювання по матеріалах теми)
Знання відсутні	неспроможність продемонструвати знання теоретико-методичної частини обговорюваного питання (формулювання категорій, визначень)

9. Розподіл балів, які отримують докторанти

Кількість балів за змістовий модуль	Поточне оцінювання знань (70 балів)								Іспит (30)	СУМА 100
	ЗМ 1 39				ЗМ 2 31					
Тема	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Модульний контроль (11 балів)	Т 5	Т 6	Т 7	Модульний контроль (10 балів)	
Кількість балів за видами робіт по темах всього	7	7	7	7		7	7	7		
активність на семінарських заняттях	6	6	6	6		6	6	6		
виконання самостійної роботи	1	1	1	1		1	1	1		

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Філософія науки» може здійснюватися у формі усного іспиту (А) або у формі тестових завдань (Б) (за вибором студентів).

А. Екзаменаційний білет складається із 3 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою від 0 до 10 балів :

- відповідь на питання, яка оцінюється «відмінно» (10 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент вільно відповідає на питання екзаменаційного білету, повністю розкриваючи його зміст, викладає основні положення при відповіді на додаткові питання із обговорюваної теми, може пов'язати теоретичний матеріал із процесами та явищами в реальній економіці, демонструє здатність проводити наукову дискусію і аргументовано відстоювати свою точку зору;

- відповідь на питання, яка оцінюється «відмінно» (9 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент вільно відповідає на питання екзаменаційного білету, повністю розкриваючи його зміст, викладає основні положення при відповіді на додаткові питання із обговорюваної теми, може пов'язати теоретичний матеріал із процесами та явищами в реальній економіці;

- відповідь на питання, яка оцінюється «добре» (8 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент вільно відповідає на питання екзаменаційного білету, повністю розкриваючи його зміст, викладає основні положення при відповіді на додаткові питання із обговорюваної теми;

- відповідь на питання, яка оцінюється «добре» (7 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент вільно відповідає на питання екзаменаційного білету, повністю розкриваючи його зміст, викладає основні положення при відповіді на додаткові питання із обговорюваної теми, допускаючи незначні помилки;

- відповідь на питання, яка оцінюється «задовільно» (6 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент відповідає на питання екзаменаційного білету, в цілому розкриваючи його зміст;

- відповідь на питання, яка оцінюється «задовільно» (5 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент відповідає на питання екзаменаційного білету, в цілому розкриваючи його зміст із незначними помилками;

- відповідь на питання, яка оцінюється «незадовільно» (2 бали), повинна відповідати таким вимогам: студент не відповідає на питання екзаменаційного білету, проте в цілому орієнтується в його предметній області.

- відповідь на питання, яка оцінюється «незадовільно» (0 балів), повинна відповідати таким вимогам: студент не відповідає на питання екзаменаційного білету і не орієнтується в його предметній області.

Загальна кількість балів визначається як сума балів, отриманих студентом, при відповіді на кожне із питань екзаменаційного білету.

Максимальна тривалість екзамену визначається, виходячи із того, що для підготовки відповіді на 3 питання білету виділяється 45 хвилин, та кількості студентів, які проходять екзамен.

Б. Тестові завдання. На іспит виноситься 60 тестових завдань із числа тих, які використовувалися для проведення поточного модульного контролю.

Кількість балів у залежності від кількості правильних відповідей:

- 60 – 30 балів;
- 54-59 – 27 балів;
- 48-53 – 24 бали;
- 42-47 – 21 бал;
- 36-41 – 18 балів;
- 30-35 – 15 балів;
- 26-29 – 7 балів;
- 0-25 – 0 балів.

Максимальна тривалість екзамену становить 120 хвилин.

Виконання аспірантами екзаменаційного завдання повинно носити виключно самостійний характер. Тому, за використання заборонених джерел (шпаргалок, засобів зв'язку та ін.) чи підказок студент знімається з іспиту й одержує нульову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. К.: «ПАРАПАН». 2003 183 с.
2. Максюта М.Є. Філософія науки. К.: «Урожай» 2004. 216 с.
3. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції К.: «ПАРАПАН»: навч. посібник 2011. 204 с.
4. Петрушенко В.Л. Філософія знання. К.: «Кондор». 218 с.
5. Ямчук П.М. «Філософія науки». Частина перша (модуль 1). Орієнтовний курс лекцій для докторів філософії спеціальності 051 – «Економіка». Умань, Уманський НУС 2020. – 52 с.
6. Ямчук П.М. «Філософія науки». Частина друга (модуль 2). Орієнтовний курс лекцій для докторів філософії спеціальності 051 – «Економіка». Умань, Уманський НУС 2020. – 100 с.
7. Ямчук П.М. «Філософія науки». Методичні вказівки і рекомендації для семінарських занять з дисципліни для докторів філософії спеціальності 051 – «Економіка». Умань, Уманський НУС 2020. – 24 с.
8. Ямчук П.М. Методичні вказівки з дисципліни «Філософія науки» для самостійної підготовки докторів філософії спеціальності 051 – «Економіка». – Умань, Уманський НУС, 2020. – 20 с.
9. Ямчук П.М. Методичні вказівки з дисципліни «Філософія науки» для виконання індивідуальних завдань та контрольної роботи докторами філософії спеціальності 051 – «Економіка». – Умань, УНУС, 2020. – 12 с.

11. Рекомендована література

Основна

1. Аристотель. Метафизика. Соч.: В 4 т. М.: 1976. Т.1. 232 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. К.: 2000. 688 с.
3. Балеї П. Обезвласнене суспільство. Марксизм: утопія в теорії і терор у практиці. К.: «Смолоскип» 2003. 730 с.
4. Бердяев Н. Смысл истории.: М. 1992. 68 с.
5. Бердяев Н. О назначении человека. М. «Мысль» 1993. 49с.
6. Бердяев С. До сина. *Слово благовісту. Українська релігійна поезія.* упор. д. філол. н, проф. Т.Ю.Салига. Львів. 1999. С. 185.
7. Берк Е. Тривалість держави: збереження та зміни.*Консерватизм. Антологія.* К. 2008. С. 510-529.
8. Бентам Д. Про принцип корисності. *Лібералізм. Антологія.* К. 2002. С. 149-151.
9. Берк Е. Конституція на праві давності. *Консерватизм. Антологія.* К. 2008. С. 503-509.
10. Вернадский В.И. Философские мысли натуралиста. М.: 1986. 78 с.

11. Всеобщая Декларация прав человека. Декларация прав и свобод человека и гражданина. М. 1993. 94 с.
12. Гадамер Г.-Г. Истина і метод. К.: «Основи» 1999. 329 с.
13. Гантінтон С. Консерватизм як ідеологія. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 122-142.
14. Гегель Г.В.Ф. Философия права. М.: 1990.
15. Гелстоун В. Захист лібералізму. *Лібералізм. Антологія*. К. 2002. С. 773-779
16. Гелей С. Консервативна течія в суспільно-політичній думці України XIX ст. Львів. Інститут українознавства НАН України. 1996. 124 с.
17. Гельвеций К. О человеке. Соч. в 2 томах. М.: 1974.
18. Грушевський М. Історія України-Руси у 9 томах. В 11 книгах. К. 1994-1998. 987 с.
19. Гоббс Т. Левиафан II Соч.: В 2-х т. М. 1991.
20. Гумилёв Л.Н. Этногенез и биосфера земли. М. 1993. 126 с.
21. Декарт Р. Філософські розмисли. К.: «Юніверс». 2000. 304 с.
22. Довженко О. Щоденник (1941-1956) . К.: «Знання». 2019. 399 с.
23. Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901-1914 pp.) К.: «Темпора» 2007. 272 с.
24. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 pp.). К.: «Темпора» 2007. 632 с.
25. Золотоустий Йоан Про священство. Джерела християнського Сходу. Львів. Вид. Дім «Свічадо». 2005. 160 с.
26. Камю А. Вибрані твори. К.: «Основи» 1991. 655 с.
27. Кант И. Критика чистого разума. Симферопіль: «Реноме». 2003. 464 с.
28. Кириченко С. Люди не зі страху. Українська сага. К. 2013. 920 с.
29. Леви Стросс К. Структурная антропология. М. 1990. 128 с.
30. Липинський В. Мораль і політична дія. *Консерватизм. Антологія*. К. 2001. С. 417-422
31. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. К.: Філадельфія. 1995.
32. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. К.: «Фотовідеосервіс» 1993. 112 с.
33. Марк Аврелий Наедине с собой. Киев-Черкасы, РИЦ «Реал». 2001. 128 с.
34. Местр Ж. Принцип походження політичних конституцій та інших людських цінностей. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 529-538
35. Мілль Д. Про індивідуальність як один із елементів добробуту. *Лібералізм. Антологія*. К. 2003 С. 151-165
36. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. К.: «Основи». 1994. 420 с.
37. Ортега-і-Гасет Х. Роздуми про Дона Кіхота К.: «Дух і Літера». 2012 . 216 с.
38. Платон. Государство / Соч.: В 4 т. М. 1994.
39. Подолинский С.А. Труд человека и его отношение к распределению энергии . М.: «Белые альвы». 2006. 160 с.

40. Повесть временных лет. СПб. «Азбука». 1997. 223 с.
41. Рікер П. Идеология та утопія. «Дух і Літера». К. 2005. 386 с.
42. Роттердамський Е. Похвала глупоті. Домашні бесіди. К. 1993. 319 с.
43. Сверстюк Є. На святі надій. К.: «Наша віра» -709 с
44. Сверстюк Є. У сяйві Слова. Афоризми, філософські максими та роздуми . Луцьк: ВМА «Терен». 2018. 112 с.
45. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів. 1995.
46. Сенека Луцій Анней Моральні листи до Луцилія. Львів: «Апріорі». 2011. 324 с.
47. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії. Від Декарта до Вітгенштайна. К. 1998. 342 с.
48. Скратон Р. Консервативне сумління. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 431-433.
49. Тетчер М. Виміри консерватизму. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 26-23
50. Тетчер М. Я вірю. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 422-431
51. Тягло О.В., Кривуля О.М., Воропай Т.С. Філософія: підручник у 2 кн. Книга Хронологічно-тематичний огляд. – Х: ун-т вн.справ, 1999. 324с.
52. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки / За ред. А.С. Гальчинського. К.: НІСД, 2003. 328 с.
53. Фрідман М. Роль уряду у вільному суспільстві. *Лібералізм. Антологія*. К. 2003. С. 753-763
54. Черчилль У. Консервативні принципи. *Консерватизм. Антологія*. К. 2008. С. 20-26
55. Цибра М.Ф., Кавалеров А.І. Філософія: курс лекцій. Київ, 1997. 113с.
56. Юркевич П. Философские произведения. М.: «Правда». 1990. 669 с.
57. Яковенко Н. Нарис історії України. К.: ЦУЛ. 2005. 584 с.

Допоміжна

1. Бахтин М. М. К философии поступка. *Философия и социология науки и техники*. Ежегодник 1984-1985.М., 1986. 98 с.
2. Ямчук П.М. Провідні морально-етичні концепти європейського досвіду державотворення в ХХ столітті: Войцех Ярузельський, Маргарет Тетчер (прикладі до осмислення в державотворчій та суспільнотворчій стратегії сучасно України). *Філософські обрії*. - № 38. 2017. С. 41-51
3. Ямчук П.. Наступ радянського тоталітаризму та духовно-інтелектуальний опір йому в українській літературі в добу репресій та в період «Відлиги». *Філологічний часопис: науковий журнал*. О. Зелінська (гол. ред.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. Вип 2 (12). С. 135- 144.
4. Ямчук П. Світоглядні й морально-етичні засади українського націєтворення та державотворення в образних системах роману «Визволення» Олександра Копиленка. *Філологічний часопис: науковий журнал*. О. Зелінська (гол. ред.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. Вип 1 (13). С. 186- 192

5. Ямчук П.М. Філософія буття української мовно-культурної ідентичності й соборна цілісність національної христоцентричної системи цінностей. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філософія. Науковий збірник. - № 38 том 3, 2019 р. С.187-193

12. Інформаційні ресурси:

1. <http://www.gileya.org>
2. www.philsci.univ.kiev.ua
3. <http://studme.com.ua/filosofiya/default.htm>

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет менеджменту

Кафедра соціально-гуманітарних і правових дисциплін

РЕФЕРАТ (ПОВІДОМЛЕННЯ, ЕСЕ)

на тему: _____

Виконав студент (ка) _____ курсу,

_____ групи

П.І.Б.

Перевірив професор кафедри соціально-

гуманітарних і правових дисциплін

Ямчук П.М.

Умань 20__